

Vondstmelding van een zeldzame spons te Sibculo

R.G. Eggink

De anthaspidellide sponzen behoren tot een belangrijke Paleozoïsche sponzenfamilie, waarvan verschillende exemplaren als zwerfsteen te Sibculo en het aangrenzende Duitse gebied zijn gevonden. Vertegenwoordigers van deze familie zoals *Aulocopium*, *Aulocopella*, *Hudsonospongia* en *Anthaspidella* zijn in dit gebied gevonden en beschreven in Grondboor & Hamer.

Het genus *Archaeoscyphia* behoort ook tot de anthaspidellide sponzen. Het zijn karakteristiek gevormde cilinder- tot vaasvormige sponzen met massieve ringvormig gewelfde wanden. Van Noord-Amerika worden vondsten van *Archaeoscyphia annulata* vermeld. In 1978 werd door van Kempen een nieuwe vertegenwoordiger beschreven. Dit exemplaar van *Archaeoscyphia baltica* was gevonden in een zandafgraving te Wielen (Duitsland), niet ver van Sibculo. In 1981 werd nogmaals een dergelijke spons van Braderup op Sylt (Duits Waddeneiland) afgebeeld in G&H. Van Kempen beschreef de spons aldus:

'De *Archaeoscyphia baltica* Van Kempen, 1978 heeft een variabele, veelal onregelmatig gevormde of verlopende ring- tot knobbelvormige wandverdichtingen, waarvan de ruggen zacht-rond tot scherp kunnen zijn. Er is steeds een duidelijk te onderscheiden glad, conisch steelgedeelte waarboven de eerste ringvormige welving van de wand in volle omvang aanwezig is of zelfs geprononceerder kan zijn dan de erboven volgende. De voet van het steelgedeelte kan puntig zijn of iets verbredend uitlopen en korte worteluitstulpingen vertonen.'

In de verzameling van de auteur bevindt zich een *Archaeoscyphia baltica*. De spons is gevonden in een zandafgraving te Sibculo. In de afgraving worden zand en stenen met behulp van een zandzuiger omhoog gebracht. Tijdens het transport door de persleiding van de zandzuiger is de spons in meerdere fragmenten gebroken. Slechts twee fragmenten zijn gevonden. De buitenzijde en het breukvlak van het grootste fragment zijn in de figuren 1 en 2 te zien. Zowel de hoogte als de grootste breedte bedragen ongeveer 7 cm. De ringvormige welving van de wand met knobbelvormige verdichtingen is duidelijk te herkennen (fig. 1). De steel, direct onder de welving van de rand, is ongeveer 3,5 cm dik. De centrale lichaamsholte van de spons is in figuur 2 zichtbaar. Ze is aan de onderzijde ongeveer 5 mm breed. Ook in de voet van de spons is de centrale lichaamsholte aanwezig als een smalle

Fig. 1. Zijkant met de ringvormige welving van de wand. De knobbelvormige verdichtingen en de met sediment opgevulde instroomopeningen zijn goed herkenbaar.

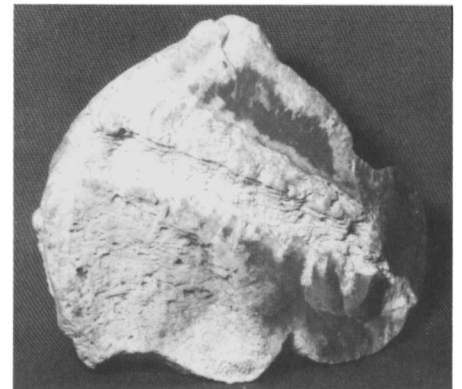

Fig. 2. Breukvlak met de centrale lichaamsholte.

Fig. 3. In laddervorm gerangschikte skelet-elementen.

spleetvormige opening met een breedte van ongeveer 1,5 mm. Via een groot aantal kleine openingen in de buitenzijde van de spons kon het water via een netwerk van kanalen en holten met zweefhaarcellen in de spons stromen. (Opm. Sponzen = Porifera, letterlijk gaatjesdragers). De zweefharen

zorgden voor het transport van het water door de kanalen. Nadat het voedsel uit het water was gehaald stroomde dit water via een ander kanalsysteem naar de centrale lichaamsholte. De instroomopeningen zijn aan de buitenzijde van het grootste fragment herkenbaar als kleine, gedeeltelijk met licht-

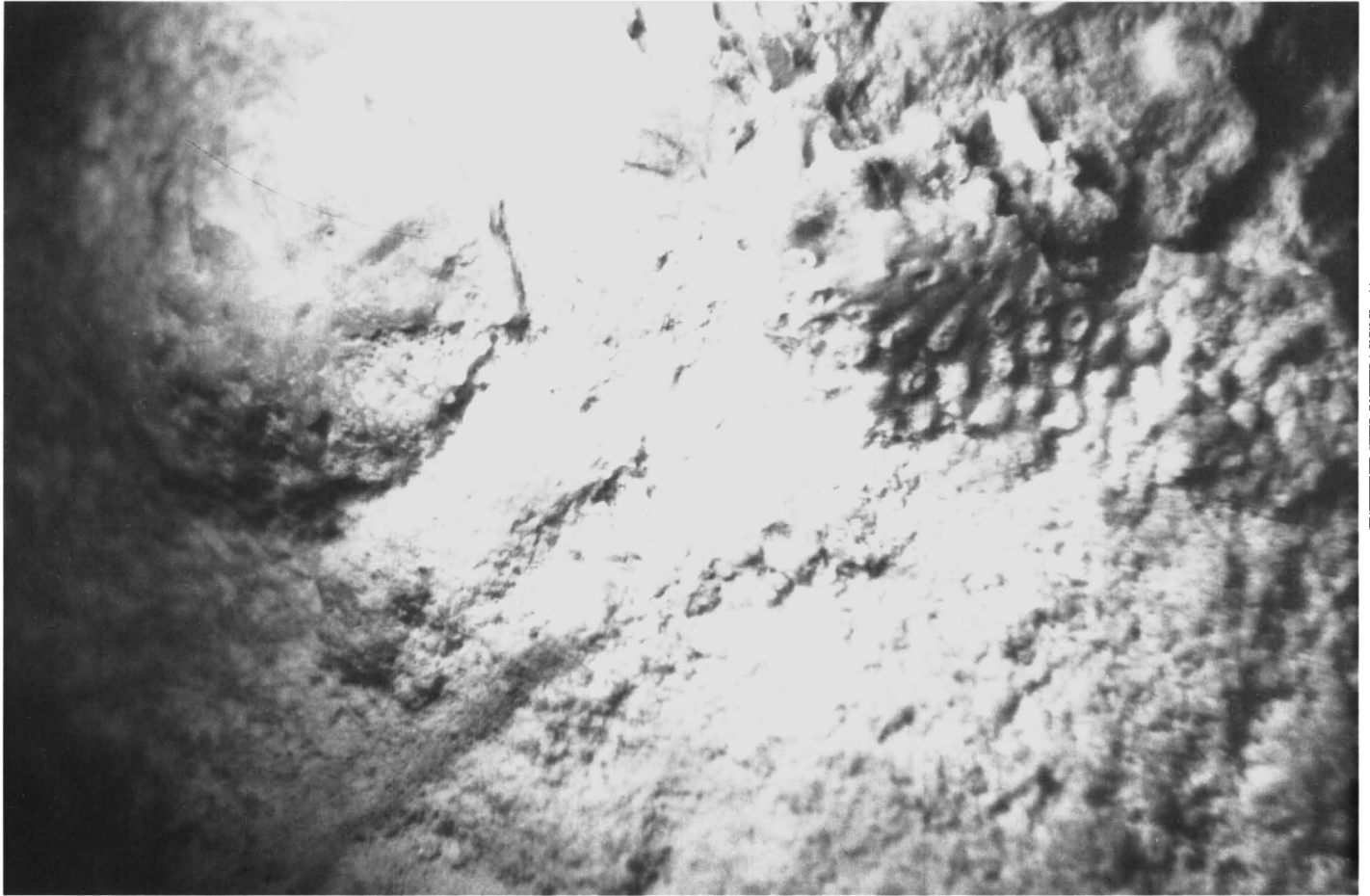

Fig. 5. Twee aangroeisels op de buitenzijde van de voet van de spons.

Fig. 4. De onderzijde van de (afgebroken) voet van de spons.

geel gekleurd sediment opgevulde gaatjes.

De donker gekleurde delen van de afgebeelde spons bestaan uit geelbruine chalcedoon waarin op sommige plaatsen skelet-elementen aanwezig zijn. In het lichtere gedeelte (fig. 2) zijn de skelet-elementen goed herkenbaar door 'uitpreparering' ten gevolge van verwerking (fig. 3). De skelet-elementen zijn in laddervormige rijen gerangschikt. De bomen van de ladder zijn ongeveer 0,2 mm dik. Figuur 4 geeft

een indruk van de voet van de spons. Dit (tweede) fragment is ongeveer 4 cm hoog. Op de buitenzijde van dit fragment bevinden zich een aantal aangroeisels (fig. 5). Het ronde aangroeijsel heeft een diameter van 7 mm. Door von Hacht (1978) worden dergelijke aangroeisels op *Aulocopium aurantium* Oswald 1846 beschreven als overblijfselen van mosdiertjes (bryozoën). De sponsfragmenten zijn geheel verkiezeld en van Ordovicische ouderdom.

Rest mij nog om de heren van Kempen (determinatie) en Rhebergen te bedanken voor de hulp die ik mocht ontvangen bij het tot stand komen van dit artikel.

Summary

In this article a discovery of an Ordovician anthaspidellid erratic sponge is reported. It represents a specimen of *Archaeoscyphia baltica* Van Kempen 1978. The erratic was collected from a sandpit in the neighbourhood of Sibculo, in the eastern part of the Netherlands. In the sandpit arenaceous fluvial deposits of Pleistocene age are exposed. The sponge is completely chertified and originates from the Baltic area.

Adres van de auteur:
Opgang 5
7681 CN Vroomshoop

Literatuur

- Hacht, U. von, 1978. Ueber *Aulocopium aurantium* Oswald 1846. Ein häufiges Fossil aus den Kaolinsanden van Sylt. G&H, 6: 182-188, Oldenzaal.
- Kempen, T.M.G. van, 1978. Anthaspidellid sponges from the Early Paleozoic of Europe and Australia. N. Jb. Geol. Paläont. Abh., 156, 3: 305-337, Stuttgart.
- Kempen, T.M.G. van, 1981. Anthaspidelliden (sponzen) uit het Oostzeegebied. G&H, 6: 156-174, Oldenzaal.

